

**Başbakan Yardımcısı
Sayın Ali Babacan'ın
Konuşma Metni**

**İSLAMİ FİNANSMAN ARAÇLARI:
TÜRKİYE İÇİN BEKLENTİLER VE FIRSATLAR
KONFERANSI**

20 Haziran 2013

Çok Değerli Hazine Müsteşarımız, Değerli Sermaye Piyasası Kurulu Başkanımız, Çok Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Sermaye Piyasası Kurumumuzun ev sahipliğinde İslam Kalkınma Bankası işbirliğiyle gerçekleştirilen “İslami Finansman Araçları Konferansı” vesilesiyle sizlerle beraberiz. Bu toplantıyı, bu konferansı düzenledikleri için emeği geçen herkese ve ayrıca bizlerle beraber olan tüm katılımcılara özellikle teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Bugün İslami finans dediğimiz sektör, dünya geneline bakacak olursak küresel ölçekte değerlendirecek olursak, yaklaşık 1 trilyon 300 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmış durumda. Bu tabii bir 10 yıl öncesine göre baktığımızda, 10 yıl öncesiyile mukayese ettiğimizde, gerçekten çok hızlı gelişen bir piyasa ama dünyadaki toplam finans sistemi içinde ne kadarlık bir payı var diye baktığımızda da, henüz yolun çok başında diyebiliriz. Dünyada pek çok ülke ve pek çok şirket artık faizsiz finans sistemiyle uğraşmakta, faizsiz finans sistemiyle ilgili ürünler üretmekte ve faizsiz finans sisteminden istifade eden kuruluşların sayısı da hızla artmakta. Oldukça hızlı gelişen bir alandan burada bahsediyoruz.

Ben şurada özellikle bir vurgu yapmak istiyorum ki, küresel finans krizi özellikle 2007-2008’den sonra tüm dünyayı etkileyen küresel finans krizi, toplumun tüm kesimlerini kapsayan bir büyüme ve kalkınma modeline ve neredeyse yeni bir paradigmaya ihtiyaç olduğunu aslında gözler önüne serdi. İnsanların hayat standartlarının artmasını sağlayan, sürdürülebilirliği ön plana çıkaran ve istikrarı temel alan bir yeni yaklaşım gerekmektedir. İşte, bu noktada finans sektörüne önemli görevler düşüyor. Biliyorsunuz bu krizin ilk çıkış noktası aslında, finans sektöründe olmuştur. 2007-2008 yıllarına dönüp nereden başladı, ne oldu diye baktığımızda, finans sektöründe yeterince regülasyon yapılmaması ve gözetlemenin, denetlemenin yeterince titiz yapılmamasının getirdiği bir sonuç oldu. Her şey sürekli iyiye gidecek gibi bir varsayım vardı bunun arkasında. Finans sektörüne baktığımızda, genel anlamıyla asıl reel ekonomiyle, reel alışverişle, reel yatırımlarla yapan finansal işlemlerin, finansal alışverişlerin boyutlarına bu aradaki bağda önemli ölçüde kopmuş görünüyor. Yani asıl gerçek işlemler, gerçek alışveriş, gerçek yatırım, gerçek varlıklarla, onların üzerine inşa edilmiş finans sektörünü şöyle bir yan yana koyup mukayese ettiğinizde ciddi bir kopukluk meydana gelmiş durumdaydı. İşte bu gerçeklerden çok kopunca, finans sektörünün nasıl başlıyorsa bir problem olabildiği kendi kendini bir besleyen nasıl bir kısır döngüye girebildiğini de hep beraber kötü örnekleriyle son yıllarda yoğun bir şekilde izledik.

İşte, finans sektörünün gerçek fonksiyonu reel ekonomiyi desteklemek olduğunu unutmamamız gerekiyor. Bu anlayışla sosyoekonomik hedeflere, finans sektörünün katkıda bulunması gerekiyor ve nihayetinde bütün politikanın temeline insanı oturtmamız gerekiyor. Şöyle bir faizsiz finans sistemine baktığımızda, aslında buradaki temel prensip biliyorsunuz ortaklık, katılım. Başka ülkelerden gelen konuklarımız için şunu ifade etmek istiyorum, biz bu tür bankalara Türkiye’de katılım bankası diyoruz. Katılım bankası yani ortaklık kültürüne, dayanışma kültürüne dayanan bir bankacılık biz bunu anlıyoruz.

Şöyle bir krize, İslami sistemde çalışan dünyada finans kuruluşlarına ve enstrümanlara baktığımızda, aslında bu krizden oldukça az etkilendiklerini, hem kuruluş olarak, hem de enstrüman olarak bu krizin etkisinin o kuruluşlar ya da o finansal ürünler üzerindeki etkisinin oldukça sınırlı olduğunu görüyoruz. Uluslararası Para Fonu başta olmak üzere, pek çok uluslararası kuruluş yaptığı çalışmalarda, yaptığı analizlerde ve yayınladıkları raporlarda bu gerçeği ortaya koymuş durumdadır.

Faizsiz finans sisteminde muameleler gerçek varlıklara, gerçek değerlere ve gerçek ticarete dayanıyor. Hani gerçekten bir ürün hareket ediyorsa, gerçekten bir yatırım varsa, gerçekten bir bina inşa ediliyorsa, onun birebir finansmanıyla alakalı bir sistemden burada bahsediyoruz. Dolayısıyla sistem sürekli olarak ayakları yere basan, sürekli olarak gerçekler üzerinde yürüyen bir sistem. Bu nedendir ki işte, son krizin bu sistem üzerindeki etkisi oldukça sınırlı kaldı. Aşırı kaldıraç kullanımı, yüksek getirili spekülasyonlar, kısa vadeli sermaye hareketleri üzerinden işleyen finans piyasalarının ise, çıkarttığı sorunları hep beraber dünyada izledik ve faizsiz finans sisteminin de bir alternatif olarak artık daha ön plana çıktığını da pek çok ülkede görmekteyiz. Bugün itibariyle dünyada 600’den fazla İslami finans kuruluşu faaliyet göstermekte ve dediğim gibi bu kuruluşların sayısı da sürekli artmakta. Tabii burada bu bakış açısını da sadece faiz unsurunun olmaması tek başına bir faktör değil. Bunun haricinde neler var? Şeffaflık, adaleti gözetilen ve sözleşmeye dayanan karşılıklı mutabakatı esas alan işlemlerdir. Yine mutlaka bir ekonomiye katma değer arayışı var. Sosyal adaletsizliğin önüne geçmek ve sentetik ürünlerin işlem görmesini engellemek de finansal sistemin asli fonksiyonu olan ticaretin fonlanması da bunların hepsi ön plana çıkan kavramlar bunlar.

Türkiye’ye biraz daha şöyle odaklanacak olursak, bugün bizim katılım bankalarımızın Türkiye’deki toplam şube sayısı 869’a ulaşmış durumda. 16 bin 190 çalışanı var ve aktif büyüklüğü de 81,5 milyar Türk Lirasına ulaşmış durumda ve piyasaya sağladığı fonlar -yani reel sektöre kullandığı finansman da- yaklaşık 60 milyar TL’ye ulaşmış

durumda. Son 10 yılda katılım bankalarımızın büyüme hızı bankacılık sektörümüzün büyüme hızının daha ilerisine gidiyor. Ama şu anda dahi toplam sistem içerisindeki payları -aktif büyüklüğü olarak- yüzde 5, kullanılan fonlar açısından baktığımızda da yüzde 6. Yani hala arzu ettiğimiz noktanın biraz gerisinde.

Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Türkiye'deki uygulamada katılım bankalarımız bütün işlemlerini mutlaka bir projeye, bir emtia alışverişine, bir yatırıma, bir ekipman tedarikine birebir bağlamış durumda. Bununla ilgili ödemeler yapılırken de işletmeye değil, o ürününü tedarik eden ya da yatırım aracını tedarik eden kuruluşa gerekli ödemeler yapılmakta. Dolayısıyla sistemin amacı dışında kullanılmasıyla ilgili de sektörümüzde bir otokontrol, bir kendi kendine sağlanmış disiplinde söz konusu. Bunun yanında Türkiye'de biliyorsunuz kira sertifikası -yani uluslararası konuklarımız açısından açıklamak gerekirse Sukuk- uygulamasına da başlamış bulunmaktayız. Burada sadece Hazine Müsteşarlığımızın yurt içinde ve yurt dışında ihraç ettiği kira sertifikaları değil, aynı zamanda özel sektörümüzün de gittikçe daha yoğun bir şekilde kira sertifikası işlemlerini yapmaya başladığını görüyoruz. Bununla ilgili biz yasal düzenlemelerimizi tamamladık, ikincil düzenlemelerimizi tamamladık. Kira sertifikalarıyla tahvil, bono arasındaki vergi farklarını tamamen giderdik ve hem yasalar önünde hem de vergi mevzuatı önünde kira sertifikası uygulamasıyla, tahvil bono uygulaması artık birebir eşitlenmiş durumda. Bu yılbaşından itibaren devlet katkısı sistemiyle yeniden bir ivme kazandırdığımız bireysel emeklilik sistemi de artık faizsiz enstrümanlar üzerine kurgulanabilmekte ki bireysel emeklilik sisteminde olan vatandaşlarımızın yaklaşık 300 bini tercihlerini bu yönde kullanmış durumdadır. Yani "Benim bireysel emeklilik fonlarım faizsiz enstrümanlarda, faizsiz alanlarda değerlendirilsin" diyor vatandaşlarımız ve bunu da sağlayabilmek için Sermaye Piyasası Kurulumuz başta olmak üzere ilgili bütün kurumlarımız gerekli bütün düzenlemeleri yaptılar ve bireysel emeklilik fonlarını da kira sertifikası gibi, katılım hesabı gibi araçlara yönlendirmesinin de önü tamamen açılmış oldu. Böylece, finans sisteminden bir bakıma dışlanmış olan, finans sisteminin dışında kalan vatandaşlarımızın da sisteme dahil edilmesi ve daha kucaklayıcı bir finans sisteminin inşa edilmesinde Türkiye'de bu enstrümanların ve uygulamaların çok çok önemli payı oldu. Özellikle birikimlerin, tasarrufların ekonomiye kazandırılması açısından baktığımızda tamamen bankacılık sisteminin, finans sisteminin dışında duran ve kendi şahsi çabalarıyla tasarruflarını değerlendirme eğiliminde olan vatandaşlarımız için de çok geniş bir alan, geniş bir imkan oluşmuş oldu, geniş bir alan açılmış oldu.

Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Biliyorsunuz biz Türkiye'nin aynı zamanda bir uluslararası finans merkezi olmasını arzu ediyoruz ve İstanbul'un 2023 yılı geldiğinde dünyanın en önemli 10 finans merkezinden birisi olmasıyla ilgili bir hedefimiz var, iddialı ama gerçekçi bir hedef. İşte bunun için büyük çaba gösterdik, gösteriyoruz. Son sadece bir yıllık döneme bakacak olursak yepyeni bir Ticaret Yasası yürürlüğe koyduk, yeni bir Borçlar Yasası yürürlüğe koyduk. Banka dışı finans sektörüyle ilgili yani faktöring, leasing ve tüketici finansman şirketleriyle ilgili yepyeni bir yasal düzenleme oluşturduk. Sermaye Piyasası Kanunumuzu sıfırdan, yeniden yazdık ve uygulamaya başladık. İstanbul Menkul Kıymetler Borsamızı çok daha büyük bir çatı altında, Borsa İstanbul çatısı altında oluşturduk, Altın Borsamızı kattık. Şimdi Vadeli İşlemler Borsamızı da katmış durumdayız Borsa İstanbul çatısı altına ve pek çok alanda ilerliyoruz.

Bankacılık sektörümüz zaten biliyorsunuz bu son krizde -2008-2009 krizinde- çok önemli bir sınav verdi ve bu sınavı çok büyük bir başarıyla verdi. Güçlü bir bankacılık sistemi de İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi olmasına çok önemli katkılar sağlayacak. İşte bu noktada faizsiz finans sisteminin de İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi olması çerçevesinde önemli bir unsur olduğunu düşünüyoruz. Bakın, Borsa İstanbul yerleşkesine yapacağımız yeni bir projeyle faizsiz finans araştırma merkezi kuruyoruz. Yine Dünya Bankası'nın Küresel İslami Finans birimi İstanbul'da açılıyor. Bununla ilgili, Dünya Bankasıyla ilgili anlaşmalarımızı tamamlamış durumdayız. Şu anda uygulama safhasına geçmiş durumdayız. Dünya Bankası'nın İslami finansla ilgili çalışmaları artık burada, İstanbul'daki merkezde yürüyecek. Bu da gerçekten önemli bir unsur olacak, İstanbul'un bu konuda da uluslararası bir merkez olmasında.

Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Şöyle bir küresel ekonomiye bakacak olursak ve genel bir değerlendirme yapacak olursak, dünya ekonomisi 2007-2008 döneminden bu yana gerçekten bir kriz yaşıyor, yaşamaya devam ediyor. Bu kriz safhalar değiştirerek devam ediyor. Henüz köklü bir çözüm, köklü bir çıkış bulunabilmiş değil. Gelişmiş ülkelerin çoğunda acil reformlar gerekiyor. Maliye politikalarıyla ilgili, bütçe açıklarıyla ilgili, borç stoklarıyla ilgili gelişmiş ekonomilerde mutlaka daha öngörülebilir bir çerçeve, bir program ortaya koymaları gerekiyor. İşte bu yapılamadığı içindir ki bir türlü dünya ekonomisi normalleşmiyor. Yine finans sektörüyle ilgili düzenleme, denetleme, bunların hepsi hem bugünkü küresel sıkıntılı ortamı dikkate alarak ama orta uzun vadede de finans kuruluşlarını mali bünyesine likiditesini güçlendirecek bir perspektifle çalıştırması gerekiyor. Tabii düzenleme derken burada mutlaka

ters döngüsel bir yaklaşımın da altını ben çizmek istiyorum. Finans sektörüyle ilgili düzenlemelerin özellikle sıkılaştırıcı yönde bir bakıma bünyeyi sağlamaştırıcı yöndeki düzenlemelerin mutlaka işlerin iyi gittiği dönemlerde yapılması gerekiyor. İşlerin zaten kötü gittiği, zaten büyümenin sıkıntılı olduğu, işsizliğin arttığı dönemlerde finans sektörünü daha sıkarak büyümeyi, istikrarı sağlamak çok ta mümkün olmuyor. Kuşkusuz bir strateji lazım, bir plan, program lazım ama orta ve uzun vadeyle ilgili planları, programları ortayı koyup onları da küçük küçük uygulamaya başlayıp, “Hemen, bugün sermayeni artırmanı istiyorum. Hemen bugün bilançonda şu şu kalemlerini düzeltmeni” istiyorum dediğinizde o zaman pek çok finans kuruluşunun bocaladığını görüyoruz. Avrupa’da çok örneği var özellikle, Amerika’da biraz daha tedrici bir yaklaşım görüyoruz ama özellikle Avrupa Bankacılık otoritesi başta olmak üzere Avrupa’daki ülkelerin, gelişmiş ülkelerin bu konuda daha hassas, daha işi zamana yayan bir politika uygulamasında da büyük fayda var.

Bankacılık alanı, değerli arkadaşlar, çok kolayca bir popülizm alanı haline gelebiliyor. Dünyada bunun çok örneği var. “Hem bu krizi bankalar, çıkarttı bedelini de bankalar ödesin” gibi bir söylem o ülkenin halkında da çok kolay zemin bulabiliyor. Avrupa’da artık en az 2-3 yıldır tartıştıkları bu finansal işlemler vergisi, G-20’de gündeme getirildi birkaç sefer. Avrupalılarda ortadan ikiye bölünmüş durumda, Avrupalılar haricinde isteyen de zaten pek yok. Bakıyoruz hangi ülkeler bu işin bayrağını sallıyor diye, “İşte biz bu bankacılara bedel ödeteceğiz, biz finans sektörüne bedel ödeteceğiz.” Burada mutlaka rasyonel olmak gerekiyor. Bugün küresel ölçekte uygulanmadıktan sonra, hangi ülke finansal işlemler vergisi getirirse o ülke kendi eliyle, kendi bankacılık sektörünü, kendi finans işlemlerini bir başka ülkeye kaydırarak demektir. Çünkü finansal işlemler kadar başka ülkelere kolay kaydırılacak bir başka sektör yok. Bugün bir otomobil imalatı yaparsınız, bir elektronik imalatı yaparsınız, beyaz eşya üretimi yaparsınız. Oradaki fabrikanızı söküp bir başka ülkeye taşıyın demek kolay değildir. Ama konu finanssa bir başka ülkeye işin kayması çok çok kolaydır. Dolayısıyla zaman içerisinde ne olacaktır? Vergilerin düşük olduğu ülkelerde bu sektörler daha çok yoğunlaşacak, daha çok iş yapacak, vergilerin yüksek olduğu ülkelerden de kaçacaklardır. Dolayısıyla bu krizin çözümü ya da ülkelerin daha fazla bütçe geliri almasının çözümü finans kesimine daha çok vergi değildir. Üstelik şunu da unutmamak lazımdır ki, finans kesimine getireceğiniz her bir ek vergi, kredi maliyetlerinin artması şeklinde tüketicilere ya da üreticilere mutlaka yansımacaktır. Siyasi açıdan kolaydır çünkü üreticilere vergi getirdiğinizde tepki gelir, tüketicilerden vergi almaya çalışırsa tepki gelir ama “Ben bankalardan vergi alacağım” dediğinizde pek tepki gelmez. Çünkü bankacılar sayıca

azdır ve siyasi olarak da fazla bir şeyleri yoktur. Pek çok ülkede durum böyle. Dolayısıyla bu sektörle ilgili vergi politikalarına da dünyada çok çok dikkat etmek gerekiyor. Akıllı hareket etmek gerekiyor. Popülizm rüzgarlarına asla boyun eğmemek, asla o rüzgarlara kapılmamak gerekiyor.

İşte biz, Türkiye’de işin en başından bu yana finans sektörüne hep rasyonalite çerçevesinde yaklaştık. 2004-2005-2006 yıllarında yaptığımız reformlarla çok güzel bir yasal çerçeve oluşturduk. Başka ülkelerde yapılan hataları da önleyen, oradaki hatalardan da ders alan bir yaklaşımla kendi uygulamalarımızı yürüttük ve bugün itibariyle baktığımızda sermaye yeterlilik rasyosu yüzde 17’nin üzerinde olan ve artık bütün dünya tarafından takdir edilen bir finans sektörümüz var. İşte bu noktada özellikle krizden Türkiye’nin niye az etkilendiğini incelediğinizde, finans sektörümüzün güçlü olması, bilançoların sağlam olması bizi bu krizden bir bakıma koruyan en önemli unsurlardan birisi olmuştur. Tabii Türkiye’nin kamu borcu, milli gelire oran olarak son 10 yılda çok aşağı seviyelere geldi. Bütçe açığımız gerçekten çok düşük seviyelere geldi. Kamu maliyemizin güçlü oluşu, bu krizden az etkilenmemizi sağlayan en önemli sebeplerden birisi. Ama bir diğer önemli sebep de bankacılık sistemimizin güçlü olmasıdır. İşte bu sağlam zemin üzerinde Türkiye ekonomisi büyümekte, bu sağlam zemin üzerinde Türkiye’de istihdam artmakta. Bakın son döneme, bakalım dünyada ne tartışılıyor bugün? Mali disiplin mi yoksa büyüme mi? Bunlardan birisini seçmek zorundasın hele hele şu son 6 aydır son katıldığım G-20 toplantısı dahil olmak üzere eğer büyümek istiyorsan mali disiplini ertele. Biz bunun doğru olmadığına inanıyoruz, en azından tecrübemiz bize bu iki seçenekten illa birisinin tercih edilmesinin zorunlu olduğunu göstermiyor. Son 3 yıla bakalım, 2009’dan bu yana Türkiye’nin borcunun milli gelire oranı yüzde 46’dan yüzde 36’a düştü. Ama aynı dönemde Türkiye’nin ekonomisi ortalama yılda yüzde 6,7 büyüdü. 2009 krizinin o en derin noktasından bugüne kadar da Türkiye’de istihdam toplam 4 milyon 800 bin kişi arttı. Yani borç stoku düşüyor, büyüme var ve istihdam var. Peki, nasıl oluyor? Büyüme için gerekli yatırımın, büyüme için gerekli aktiviteyi bizim özel sektörümüz yapıyor. Büyüme illa kamu eliyle büyüme değildir ve daha sıhhatli olanı aslında da özel sektör eliyle büyümedir. Çünkü aynı parayı kamu mu harcasın, özel sektör mü harcasın, aynı yatırımı kamu mu yapsın, özel sektör mü yapsın diye baktığımızda ben mutlaka özel sektörün yapması gerektiğine inanıyorum. Çünkü özel sektör harcarken çok daha verimli harcıyor, çok daha yerinde harcıyor. Özel sektörün atıl yatırımları, özel sektörün yerinde olmayan harcamaları kamuya göre çok daha azdır.

Türkiye’de toplam vergi artık sosyal güvenlik primlerinin tamamını toplayın yani yaklaşık böyle bütçe gelirlerinin toplamına bakın bir de ekonomimizin büyüklüğüne bakın, rakam yüzde 27. Yani gayri safi yurt içi hasılamızın yüzde 27’si kadar bir vergi geliri ve onun belki az üzerinde bir harcama söz konusudur. Ama bugün pek çok Avrupa ülkesine bakıyoruz yüzde 50’nin üzerinde bu rakamlar. Yani devlet çok büyük vergi topluyor ve çok büyük harcama yapıyor, ekonomi içerisinde çok büyük aktör. İşte o noktaya varınca verimlilik kayboluyor. Bu sefer sıkıntı çıktığında hemen diyorlar “Daha fazla para harca. Zaten benim borcum çok, olsun onu sonra düşünürsün daha çok harca.” Böyle bir sıkıntı var maalesef pek çok gelişmiş ekonomide şu anda. İşte biz Türkiye’de bunu mutlaka korumak istiyoruz, yani devletin asli görevini yaptığı ama özel sektöre de çok geniş bir çalışma alanı oluşturduğu bir ekonomik yapı, bir ekonomik model. Son 10 yıldır bizim milli gelirimiz 3.500 dolardan, 10.500 dolara çıktı kişi başına düşen milli gelir. Satın alma gücü paritesine göre hesap ettiğimizde 17.000 doları aşmış durumdayız, satın alma gücü paritesinde. Ama bu hızlı büyümenin merkezi de özel sektör. Özel sektör odaklı bir büyüme var.

İşte bu pek çok ülkede ciddi bir tartışma alanı, ciddi bir çalışma alanı. Ama biz ne yapıyoruz? Özellikle temel ihracat alanımız olan, Avrupa Birliği’ndeki sorunlar devam ettiği için ve muhtemelen de büyüyeceği için farklı ülkelere odaklanmaya başladık. İhracatımızı artık Afrika’ya yapıyoruz, Ortadoğu’ya yapıyoruz. Afrika ve Ortadoğu’ya yaptığımız ihracat neredeyse Avrupa Birliği’ne yaptığımız ihracata ulaşmış durumda ve böylece pazar çeşitlendirmesi ve ürün çeşitlendirmesi de ihracatımızın artmasını sağlayabiliyoruz. Bakın geçen yıl ihracatımız 153 milyar dolara ulaştı. Bu yıl bir miktar daha artış bekliyoruz Avrupa’daki sıkıntılara rağmen ve dünyadaki genel ticaret rakamlarının pek de hızlı artmamasına rağmen biz bu yıl da yine ihracatımızda artış bekliyoruz. 158 milyar dolarlık bir hedefimiz var. 2023 yılı için de 500 milyar dolarlık bir ihracat hedefimizi de koruyoruz.

Değerli Konuklar, Değerli Katılımcılar,

Ben sözlerimin sonunda tekrar Sermaye Piyasası Kurulumuza ve İslam Kalkınma Bankası’na bu program için teşekkür ediyorum. Burada gün boyu yapılacak tartışmalar, düzenlenecek paneller, konuşmacılar eminim ki faizsiz finans sistemiyle alakalı yeni ufuklar açacaktır. Bu bilgi paylaşımı, tecrübe paylaşımı hem bize hem katılan tüm konuklarımıza faydalı olacaktır diye bekliyorum, ümit ediyorum.

Hepinize tekrar saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum.